

LANDSKAPSSTYRELSENS FRAMSTÄLLNING
till Landstinget med förslag till

1) landskapslag angående ändring av
landskapslagen om socialhjälp i land-
skapet Åland och

2) landskapslag angående ändring av
10 § landskapslagen om centralsjukhus
för landskapet Åland.

Framställningens huvudsakliga innehåll.

Föreliggande framställning innehåller bestämmelser om grunder
för beräkning av avgift för dem som varaktigt är intagna för vård
i anstalt enligt landskapslagen om socialhjälp i landskapet Åland.

I framställningen föreslås att avgiften skulle uppbäras i
enlighet med vederbörandes betalningsförmåga. Därigenom skulle be-
greppet socialhjälpstaxa slopas och det skulle inte längre ges
socialhjälp i form av anstaltsvård.

1. Allmän motivering.

1.1. N u v a r a n d e l ä g e .

Socialvården för åldringar och patienter i långtidsvård grundar
sig på landskapslagen om socialhjälp i landskapet Åland. Enligt
lagens 11 § kan socialhjälp lämnas även som anstaltsvård. För
sådan anstaltsvård uppbärs avgift i enlighet med den s.k.
socialhjälpstaxan. Beträffande de personer som inte är berättigade
till socialhjälp gäller att hos dem uppbärs för anstaltsvården av-
gift enligt den så kallade taxan för självbetalande. Taxan för
självbetalande antas av envar kommun särskilt enligt grunder som
kommunen bestämmer. Vid antagande av sådan taxa har man i allmänhet
utgått från vårdtagarens betalningsförmåga.

Avgifterna i hälsovårdsanstalterna uppbärs för närvarande inte
på basen av betalningsförmågan. I stället uppbärs i huvudsak en-
hetliga avgifter för varje särskild vårdform enligt landskapslagen
om folkhälsoarbetet (22/73), landskapslagen om centralsjukhus för
landskapet Åland (26/46), landskapslagen om tillämpning av sinnessjuk-
lagen i landskapet Åland (30/64) och tuberkuloslagen (FFS 355/60).

1.2. S k ä l e n t i l l ä n d r i n g e n .

I riket utfärdades den 4 januari 1980 lagar om ändring av
lagen om socialhjälp (FFS 1/80), om ändring av folkhälsolagen

(FFS 2/80), om ändring av lagen om kommunala allmänna sjukhus (FFS 3/80), om ändring av 24 § tuberkuloslagen (FFS 4/80) och om ändring av 18 § sinnessjuklagen (FFS 5/80). Enligt dessa rikslagar förutsätts att avgifter för åldrings- och kroniker-vård skall fastställas enligt enhetliga grunder oberoende av vad slags vårdanstalt som är i fråga. Grunden för avgiften är vårdtagarens betalningsförmåga.

Landskapsstyrelsen anser att man även i landskapet borde frångå socialhjälpstaxan enligt landskapslagen om socialhjälp eftersom det inte kan anses ändamålsenligt att man vid uppbörd av avgift för ifrågavarande tjänster är tvungen att följa två olika taxor.

Betalningssystemet bör enligt landskapsstyrelsens mening förenhetligas så att man övergår till ett på lika grunder baserat system där avgiften skulle bestämmas i enlighet med de intagnas betalningsförmåga. För genomförandet av systemet krävs ändringar i landskapslagen om socialhjälp i landskapet Åland och i landskapslagen om centralsjukhus för landskapet Åland.

2. Detaljmotivering.

2.1. L a n d s k a p s l a g e n o m s o c i a l h j ä l p i l a n d s k a p e t Å l a n d.

Slopandet av socialhjälpstaxan och övergången till ett enhetligt avgiftssystem kommer att innebära att det materiella utkomststödet och anstaltsvården separeras från varandra. Lagtekniskt betyder detta att flera bestämmelser i lagen måste ändras eller upphävas.

59 § 2 mom. som innehåller en bestämmelse om att distriktsinspektören för socialvården före ibruktagande av vårdanstalt som upprätthålls privat eller av församlingar skall godkänna sådan anstalt föreslås upphävt. Anledningen härtill är att den granskning som landskapsstyrelsen med stöd av paragrafens 1 mom. kan utföra före verksamheten påbörjas i en sådan anstalt måste anses tillräcklig.

I 7, 25, 38, 40, 51, 56, 56a, 57 och 58 §§ föreslås att länsstyrelse ersätts med länsrätt eftersom länsrätt enligt lagen om länsrätterna (FFS 1021/74) skall handha frågor av förvaltningsrättsskipningsnatur.

1 §. Socialhjälp föreslås lämnad endast på grund av att den hjälpbehövande saknar medel för sin försörjning. Socialhjälp skulle liksom enligt gällande lag kunna lämnas i form av pengar, varor, betalningsförbindelse för exempelvis anstaltsvård eller som annan förmån (11§). Däremot skulle socialhjälp inte längre kunna lämnas i form av anstaltsvård eller annan vård.

7 §. Enligt gällande 7 § avgörs ärende om meningsskiljaktighet i fråga om på vilken kommun det ankommer att lämna socialhjälp av länsstyrelsen i det län där hjälptagarens vistelsekommun är belägen. Denna utformning av paragrafen kan inte anses fullt korrekt eftersom hänsyn inte tas till att landskapet Åland inte utgör ett län.

Med anledning av det ovanstående föreslås att bestämmelserna om forum vid tvist mellan kommuner ändras så att man skiljer mellan två olika situationer: dels den situationen att samtliga berörda kommuner eller åtminstone den kommun som så att säga styr valet av forum befinner sig inom landskapet och dels den situationen att den kommun som styr valet av forum är belägen utanför landskapet.

18 §. Lagtextförslaget innebär att det verkliga behovet av vård och skötsel skulle avgöra frågan om intagande av en person i vårdanstalt. Ändringen bekräftar således nuvarande praxis.

22 §. Landskapsstyrelsen föreslås få rätt att besluta om storleken av den avgift som uppbärs för i 18 § avsedd anstaltsvård. Landskapsstyrelsens beslut härom avses grunda sig på de avgifter som enligt förordning tillämpas i riket med iakttagande av nödvändiga justeringar på grund av kostnadsläget i landskapet.

Avgiften skulle i fråga om dem som är intagna i långvarig anstaltsvård motsvara högst de kostnader som vården orsakar. Avgiften skulle avtrappas i enlighet med den vårdbehövandes betalningsförmåga. Med betalningsförmågan avses här vederbörandes regelbundna inkomster. Socialnämnd, kommunalförbunds styrelse eller härför förordnad tjänsteman skulle äga rätt att nedsätta avgift som bestämts på här angivet sätt.

Med patient i långvarig anstaltsvård bör förstås person som på grund av sjukdom, lyte eller kroppsskada varaktigt befinner sig i ett så hjälplöst tillstånd att han inte kan reda sig utan hjälp.

Enligt landskapsstyrelsens uppfattning bör inte full avgift uttagas hos patienter som erhåller kortvarig rehabiliteringsvård. För sådan kortvarig anstaltsvård skulle avgiften inte få överstiga de avgifter som uppbärs vid hälsocentralernas bäddavdelningar.

För att det skall bli möjligt för myndigheter inom socialvården att erhålla nödvändiga uppgifter för bestämmandet av avgifter föreslås i paragrafen införd en uttrycklig bestämmelse härom.

40 §. Forumregeln föreslås ändrad enligt samma grunder som i 7 §.

56 §. Besvärsförbudet föreslås utsträckt till att omfatta även länsstyrelses och länsrätts avgörande i ärende om ordnande av vård. Den föreslagna bestämmelsen äger motsvarighet i rikslagsstiftningen.

Ikraftträdelsebestämmelsen.

Motivet för den föreslagna ikraftträdelsebestämmelsen är önskemålet att undvika oklarhet rörande dem som vid lagens ikraftträdande åtnjuter socialhjälp med stöd av tidigare gällande lag.

2.2. L a n d s k a p s l a g e n o m c e n t r a l s j u k h u s f ö r l a n d s k a p e t Å l a n d.

I lagen om ändring av lagen om kommunala allmänna sjukhus (FFS 3/80) har riksdagen bemyndigat regeringen att genom förordning meddela föreskrifter om avgifter vilka skall betalas av dem som åtnjuter långvarig anstaltsvård.

För att en sådan riksförordning vid varje särskilt tillfälle skall kunna utgöra grund för avgifterna även för vård vid Ålands centralsjukhus föreslår landskapsstyrelsen att 10 § ändras så att rikets avgiftstaxor automatiskt skulle följas.

Med hänvisning till det anförda föreläggs Landstinget till antagande

L a n d s k a p s l a g
angående ändring av landskapslagen om socialhjälp i landskapet
Åland.

I enlighet med landstingets beslut

upphävs 16 § 1 mom., 23 och 32 §§, 33 § 2 mom., 35 §,
53 § 1 mom. och 59 § 2 mom. landskapslagen den 18 juli 1956 om
socialhjälp i landskapet Åland (21/56), av dessa lagrum 59 §
2 mom. sådant det lyder i landskapslagen den 6 april 1971 (6/71),
samt

ändras 1, 2, 7 och 8 §§, 9 § 1 mom., 10 §, 11 § 1 mom., 12 §,
18 § 1 mom., 22 §, 25 § 2 och 4 mom., 31 §, 34 § 1 mom., 38 §
1 mom., 40 och 43 §§, 44 § 1 mom., 50 och 51 §§, 56 § 2 mom.,
56a § 1 mom., 57, 58 och 61 §§, av dessa lagrum 7 och 8 §§,
25 § 2 och 4 mom., 31 §, 38 § 1 mom., 43 §, 44 § 1 mom., 50 §,
56 § 2 mom., 56a § 1 mom., 57, 58 och 61 §§ sådana de lyder i
landskapslagen den 6 april 1971, samt 34 § 1 mom., 40 och 51 §§
sådana de lyder i landskapslagen den 16 december 1974 (92/74) som
följer:

1 §.

Person som inte genom eget arbete, med egna tillgångar, genom
annans omvårdnad eller på annat sätt kan erhålla erforderlig för-
sörjning erhåller socialhjälp genom kommunens försorg.

För den som eljest inte kan erhålla erforderlig omvårdnad
ordnar kommunen sådan omvårdnad i enlighet med denna lag.

2 §.

För att trygga försörjningen för mindre bemedlad kan kommun
ge även annat understöd än socialhjälp.

Aven för den som inte är berättigad att erhålla kommunal
omvårdnad enligt 1 § 2 mom. kan kommun ordna sådan om den vård-
behövande anhåller därom.

7 §.

Socialhjälp skall lämnas av den kommun där den som är i
behov av socialhjälp vistas.

Skyldig att ordna i denna lag avsedd anstaltsvård eller annan
vård är den kommun där den vårdbehövande har i lagen om befolk-
ningsböcker (FFS 141/69) avsedd hemort eller, om denne inte har
sådan hemort i Finland, den kommun där han vistas.

Är behovet av vård för någon så brådskande att den kommun där vederbörande har sin i 2 mom. avsedda hemort inte kan ordna sådan vård, eller kan hemorten inte omedelbart utrönas, skall den kommun där han vistas ordna erforderlig anstaltsvård eller annan vård tills vederbörande kommun kan ordna behörig vård.

Uppstår meningsskiljaktighet om på vilken kommun det ankommer att lämna socialhjälp eller att ordna vård avgörs ärendet av Ålands länsrätt. Vistas den som söker socialhjälp eller vård i kommun utanför landskapet avgörs ärendet dock av länsrätten i det län där vistelsekommunen är belägen. Ärendet anhängiggörs på framställning av socialnämnd eller av den som söker socialhjälp eller vård. Ärendet skall i länsrätten behandlas i brådskande ordning.

8 §.

Den som är i behov av socialhjälp eller vård skall anmäla därom till vederbörande socialnämnd eller till den tjänsteman som har till uppgift att mottaga dylika anmälningar. Anmälan om behov av socialhjälp eller vård kan göras av den behövande eller av annan.

Erhåller medlem eller adjungerad medlem av socialnämnd, anställd hos socialnämnd, hälsovårdsstyrelsen underlydande tjänsteman, läkare, lärare eller tjänsteman i församling eller vid register- eller polismyndighet vetskap om att person som vistas i kommunen är i behov av socialhjälp eller vård, skall han därom underrätta socialnämnden eller i 1 mom. nämnd tjänsteman.

9 §.

Innan socialhjälp lämnas eller vård ordnas skall vederbörande myndighet göra sig förtrogen med den hjälpbehövandes förhållanden, behovet av socialhjälp eller vård och orsakerna därtill samt undersöka på vilket sätt detta behov lämpligast kan tillgodoses och orsakerna därtill avlägsnas. Över dessa och andra nödigbefunna omständigheter skall uppgöras skriftlig redogörelse.

10 §.

Socialhjälp skall lämnas och vård ordnas på sådant sätt att understödstagarens självverksamhet och hans förmåga att försörja sig själv och sin familj såvitt möjligt därigenom främjas.

11 §.

Socialhjälp lämnas i form av pengar eller naturaförmån.

12 §.

Socialnämnden skall övervaka att socialhjälp används för avsett ändamål.

Kommun får vägra lämna socialhjälp om understöd missbrukats.

18 §.

För sådana personer som inte på ett behörigt sätt kan erhålla vård i sina hem eller eljest i hemlika förhållanden, skall kommun upprätthålla kommunalhem, åldringshem, sjukhem eller annan vårdanstalt som motsvarar behovet.

22 §.

För vård i anstalt som avses i 18 § uppbärs hos vårddagare avgift, om vars grunder landskapsstyrelsen beslutar. Avgiften bestäms enligt betalningsförmågan. Avgift kan nedsättas och befrielse från avgift kan medges om skäl därtill föreligger med hänsyn till vederbörandes underhållsskyldighet, utkomstförutsättningar, bostadskostnader, vårdtid eller andra omständigheter som gäller vården.

Socialnämnd eller kommunalförbunds styrelse kan förordna underställd tjänsteman att på dess vägnar besluta om nedsättande av vårdavgift och om att avgift inte skall uppbäras.

I tjänstemans beslut som avses i 2 mom. får ändring inte sökas genom besvär.

Är vårddagare missnöjd med beslut som fattats av tjänsteman äger han rätt att få beslutet hänskjutet till i 2 mom. nämnd myndighet för behandling. Yrkande härom skall framföras inom 14 dagar räknat från den tidpunkt vederbörande fick del av beslutet. Till beslut skall fogas anvisning om hur det kan hänskjutas till i 2 mom. nämnd myndighet för behandling.

Ändring i beslut om bestämmande av avgift, vilket fattats av socialnämnd eller kommunalförbunds styrelse, får sökas genom besvär hos länsrätten inom 30 dagar från delfåendet. Inom samma tid kan besvär även ingivas till i 2 mom. nämnd myndighet som skall sända dem till länsrätten jämte eget utlåtande. I länsrättens utslag får ändring inte sökas genom besvär.

Vad ovan är stadgat om vårdavgift tillämpas även på annan vård som kommun ordnat enligt denna lag. För vård i anstalt, som avses i 25 §, uppbärs dock avgift i enlighet med vad därom i riket är stadgat.

Den som intas i anstalt för vård är skyldig att lämna de uppgifter som erfordras för bestämmande av avgift som avses i denna paragraf. Folkpensionsanstalten och pensionsskyddscentralen är, utan hinder av vad annorstädes i lag är stadgat, skyldiga att på begäran lämna socialvårdsmyndigheterna sådana uppgifter om beviljade förmåner som de förfogar över och som erfordras för bestämmande av i denna paragraf avsedd avgift.

Den som vägrar lämna uppgifter för bestämmande av avgift eller som i vinningssyfte lämnar uppenbart felaktiga uppgifter kan av socialnämnd enligt prövning påföras en avgift som motsvarar den avgift som sannolikt skulle ha bestämts på basen av riktiga uppgifter.

25 §.

Socialnämnd besluter om placering av vårdtagare i arbetsinrättning, såvida denne skriftligen lämnat sitt samtycke till att bli intagen i sådan inrättning. Vårdtagare kan mot sin vilja placeras i arbetsinrättning, om han är farlig för sig själv eller sin omgivning och inte kan anpassa sig till vård i annan anstalt. Om hans placering i arbetsinrättning besluter härvid länsrätten på framställning av socialnämnd efter det han beretts tillfälle att bli hörd.

Den som med stöd av länsrätts beslut intagits i arbetsinrättning får kvarhållas däri en eller flera repriser sammanlagt högst sex månader. Beslut om utskrivning från arbetsinrättning fattas av inrättningens direktion på framställning av föreståndaren och efter det socialnämnden hörts i saken. Om återplacering av vårdtagare i arbetsinrättning besluter socialnämnden.

31 §.

Såsom ersättning för socialhjälp kan med stöd av 29 och 30 §§ indrivnas högst det i pengar utgivna beloppet och för socialhjälp i form av annan förmån beloppet av de skäligena kostnader som åsamkats kommunen.

34 §.

Har för någon ordnats i denna lag avsedd anstaltsvård eller annan vård eller har socialhjälp beviljats antingen helt eller delvis i form av förskott mot framtida pensioner, livräntor, understöd eller andra fortlöpande eller i ett för allt utfallande inkomster eller tillgodohavanden, äger socialnämnden befogenhet att uppbära och lyfta honom tillkommande ovan avsedda inkomster och tillgodohavanden för den tid anstaltsvården eller annan vård varar eller socialbidrag av förskotts natur beviljats samt att använda dem för ersättande av hans vård och socialhjälp, dock med beaktande av vad om användningen av sådan prestation till äventyrs annorstädes är föreskrivet.

- - - - -

38 §.

Ansökan om i 29 och 30 §§ avsedd ersättning skall göras hos länsrätten. Till ansökan skall fogas i 9 § 1 mom. avsedd redogörelse, utdrag ur i 9 § 3 mom. avsett protokoll samt utredning om socialhjälpens art, kostnaderna därför och andra nödigbefunna omständigheter.

- - - - -

40 §.

För kostnaderna för i denna lag avsedd vård i anstalt under minst 14 dygn har den kommun där vårddagaren vistas rätt att på ansökan erhålla ersättning från den kommun som det enligt 7 § 2 mom. skulle ha ålegat att ordna vård. Föreligger synnerliga skäl kan ersättningens belopp jämkas.

Kommun som önskar erhålla i 1 mom. avsedd ersättning skall utan dröjsmål göra skriftlig anmälan härom till socialnämnden i den kommun, på vilken det enligt 7 § 2 mom. skulle ha ankommit att ordna vård. Villkor för ersättning är att ansökan därom anhängiggjorts inom 90 dagar från det beslutet om anstaltsvård fattades. Anhängiggörs inte ansökan inom nämnda tid, går kommunen förlustig sin rätt att erhålla ersättning för vård som den ordnat innan ansökan anhängiggjordes och som vederbörande kommun inte skriftligen samtyckt till att ersätta.

I 1 mom. avsedda ersättningsärenden avgörs av Ålands länsrätt. Är den kommun som ordnat vården belägen utanför landskapet avgörs ärendet dock av länsrätten i det län där nämnda kommun är belägen.

43 §.

I enlighet med vad nedan föreskrivs deltar landskapet i bestridandet av kommuns årliga utgifter för socialhjälp, anstaltsvård som avses i denna lag och annan vård samt barnskydd.

44 §.

Landskapsstyrelsen erlägger såsom i 43 § avsedd landskapsandel till kommunerna för varje kalenderår före utgången av följande år sammanlagt en så stor del av de nettoutgifter landskapets kommuner året före ovan avsett kalenderår haft för socialhjälp, anstaltsvård som avses i denna lag och annan vård och barnskydd, som vid tillämpning av bestämmelserna i 44 § lagen om socialhjälp (FFS 116/56) skulle tillfalla dem.

50 §.

Socialnämnd kan vid behov utan särskilt bemyndigande företräda sådan vårddagare som med sannolikhet under minst tre månader uppbär fortlöpande socialhjälp eller får i 1 § 2 mom. avsedd vård samt även skrida till andra för bevakande av hans rätt och intressen nödiga åtgärder om risk föreligger för att hans angelägenheter annars inte blir behörigen skötta. Innan sådan representationsrätt utövas eller annan åtgärd vidtas, skall vårddagaren beredas tillfälle

att bli hörd och tillika skall han meddelas vilka åtgärder nämnden har för avsikt att vidtaga för hans räkning.

Om det på basen av läkarintyg eller eljest anses påkallat att i 1 mom. avsedd person eller annan som erhåller socialhjälp eller vård bör ställas under förmyndare eller anses han vara i behov av förmyndare eller god man för skötseln av sin egendom, för bevakande av sin rätt och sina intressen eller anses det av annan orsak påkallat, skall socialnämnden utan dröjsmål anmäla därom till vederbörande förmyndarnämnd för förordnande av förmyndare eller god man. Samtidigt kan socialnämnden framställa förslag om förordnande av lämplig person för uppdraget.

51 §.

Länsrätten kan bemyndiga socialnämnden att överflytta person, som fortgående är intagen på anstalt för vård eller i behov därav och som inte har i 7 § 2 mom. avsedd hemort i kommunen, till den kommun där han har sådan hemort.

I ärendet skall förutom vederbörande själv höras socialnämnden i den kommun till vilken överflyttning söks samt, om sistnämnda kommun är belägen utanför landskapet, även länsstyrelsen i ifrågasvarande län.

Överflyttning som avses i 1 mom. får inte beslutas om vederbörandes hälsa skulle lida därav eller om förflyttning på grund av att nära familjeförhållande skulle brytas eller med hänsyn till ändamålsenlig vård eljest vore oskälig för vederbörande.

56 §.

Länsrätts eller länsstyrelses avgörande i ärende om lämnande eller förvägrande av socialhjälp, formen för denna eller dess belopp eller om ordnande av vård får inte överklagas genom besvär.

56a §.

Hos högsta förvaltningsdomstolen får besvär inte anföras över länsrätts avgörande i ärende som avses i 40 §, om inte i denna paragraf föreskrivet besvärstillstånd meddelats.

57 §.

Anförs besvär över länsrätts avgörande hos högsta förvaltningsdomstolen, kan besvärshandlingarna jämte bilagor tillställas länsrätten för vidarebefordran till högsta förvaltningsdomstolen.

Angående i 56a § avsett besvärstillstånd gäller vad därom är stadgat i lagen om ändringssökande i förvaltningsärenden (FFS 154/50). Ansökan om tillstånd att anföra besvär över länsrätts beslut får tillställas länsrätten.

58 §.

Besvär utgör inte hinder för verkställighet av socialnämnds beslut, om inte länsrätten annorlunda förordnar.

61 §.

Kommun kan beviljas understöd från landskapet om de kostnader som orsakas av lämnande av socialhjälp eller ordnande av i denna lag avsedd anstaltsvård eller annan vård under visst år belastar kommunen i oskäligen grad.

Landskapet erlägger, enligt grunder som landskapsstyrelsen fastställer, ur landskapets medel minst hälften av de kostnader för socialhjälp som lämnats personer hörande till zigenarbefolkningen, för vård som ordnats för dem med stöd av denna lag och för barnskyddsåtgärder som gäller dem. Föreskrifter om hur ersättning söks och utbetalas meddelas vid behov av landskapsstyrelsen.

Denna lag träder i kraft den _____ 1980. Den som med stöd av tidigare lag ansetts vara i behov av socialhjälp skall fortfarande anses vara i behov därav intill dess det konstaterats att förutsättningar för beviljande av hjälp enligt denna lag inte föreligger.

L a n d s k a p s l a g
angående ändring av landskapslagen om centralsjukhus för landskapet Åland.

I enlighet med landstingets beslut ändras 10 § 1 mom. landskapslagen den 1 augusti 1946 om centralsjukhus för landskapet Åland (26/46) sådant det lyder i landskapslagen den 12 juli 1949 (19/49) som följer:

10 §.

För nyttjandet av kommunernas sjukplatser uppbärs dagavgift i enlighet med vad därom i riket är stadgat.

- - - - -

Denna lag träder i kraft den

Mariehamn den 23 april 1980.

L a n t r å d

Folke Woivalin

Extra lagberedningssekreterare

Lars Karlsson.

